

Vrijheid

Docentenhandleiding

Schooljaar 2018-2019

Samenstelling:
Daphne Kalff & Jan van Weerden

Geachte docent,

'Gedichten op muren' is een in 2009 door de gemeente Veenendaal geïnitieerd project. Het wordt uitgevoerd door de commissie 'Gedichten op muren!', onder auspiciën van het KunstPlatform Veenendaal.

Het project heeft als doel het aanbrengen van gedichten op muren van daarvoor geselecteerde panden in – voorlopig – de binnenstad van Veenendaal. In 2009 werd begonnen met drie gedichten van Kees Stip (met een knipoog naar het Kees Stipplein). In de jaren daarna verschenen o.a. gedichten van Jules Deelder, Toon Hermans en Stef Bos op panden in de Hoofdstraat. Maar ook bij de garderobe in theater De Lampegiet (Kees Torn) en op een muur aan de Brouwersgracht (Theo van Baaren) kunt u genieten van gedichten.

Het gedicht van de eerste Stadsdichter van Veenendaal, Mats Beek, is te lezen op de muur aan het Verlaat. Het gedicht van de tweede Stadsdichter, Joyce Willemse, hangt aan de muur van de SNS bank aan de Hoogstraat.

Het aantal gedichten zal blijven groeien, een tweede versie van de 'Gedichten op muren!' route is inmiddels uitgebracht.

De commissie werkt in het project 'Gedichten op muren!' ook samen met de Veenendaalse middelbare scholen. Leerlingen van derde klassen worden bij het project betrokken door middel van lesbrieven en een daaraan verbonden gedichtenwedstrijd.

Inmiddels heeft deze samenwerking een jaarlijks weerkerend karakter gekregen. De winnende gedichten van de gedichtenwedstrijd van de afgelopen jaren zijn op de (groene) muur aan de Wolweg geplaatst en ook zullen er gedichten komen op de muur tegenover de Cultuurfabriek.

Naar aanleiding van een enquête uitgevoerd in 2017 is gebleken dat een opdracht gekoppeld aan een thema het meest aanspreekt. Voor het schooljaar 2018-2019 is het thema Vrijheid, overeenkomstig de keuze voor de Nationale Poëzieweek, die gelijktijdig loopt.

Hierbij bieden wij u de lesbrieven met de wedstrijdopdracht voor de leerlingen en de docentenhandleiding aan.

Wij hopen dat u ook dit schooljaar met enthousiasme met uw leerlingen aan het project kunt werken en verwachten weer mooie inzendingen.

Wedstrijd

De doelgroep van de gedichtenwedstrijd is de **derde klas** van VMBO, HAVO en VWO.

Vorig jaar hebben we een gewijzigde opzet qua nominaties ingevoerd. Per 50 inzendingen wordt nu 1 persoon genomineerd, dus hoe meer inzendingen, hoe meer personen genomineerd worden.

Een onafhankelijke jury zal uit de ingezonden gedichten de winnende gedichten selecteren. Uit de nominaties zal de jury één gedicht kiezen als winnaar. Dit gedicht zal in 2019 op een muur in het centrum van Veenendaal opgehangen worden

De uiterste inleverdatum is **vrijdag 15 februari 2019.**

U kunt de wedstrijdformulieren inleveren bij Daphne Kalff, Oudeveen 176, Veenendaal, maar digitaal is ook mogelijk. Dan kunt u het email adres info@gedichtenopmuren.nl gebruiken. Mocht u niet in de gelegenheid zijn de formulieren af te geven, dan kunnen we die ook bij uw school ophalen.

De prijsuitreiking vindt plaats in de Cultuurfabriek op

vrijdag 15 maart 2019 om 16.00 uur.

Lesopbouw

We hebben de lesbrief opgedeeld in 5 opdrachten voor de leerlingen, voorafgegaan door een inleiding. Het is uiteraard aan u in welke mate u gebruik maakt van onze suggesties in de lesbrief. We leveren de lesbrief zowel in Word als in pdf aan. Als u inhoudelijke aanpassingen verricht kan dat. Omdat er ook twee afbeeldingen in het materiaal zitten leveren we ook de pdf-versie.

Inleiding

Bespreek met de klas wat vrijheid is. In de lesbrief zijn een aantal gedichten opgenomen die verschillende aspecten behandelen.

Het eerste gedicht in de lesbrief geeft al aan dat vrijheid niet alleen over oorlog en vrede hoeft te gaan. Het laatste gedicht besteedt daar wel aandacht aan en is bovendien van een plaatselijk monument afkomstig.

Vrijheid kan betekenen:

- dat je je eigen keuzes kunt maken. Je kunt zelf beslissen wat je wel en wat je niet doet.
- dat je veel kunt kiezen, maar er zijn ook dingen die je niet kunt kiezen.

Vrijheid betekent dus niet dat je altijd kunt doen wat je wilt. De keuzes die je maakt, kunnen gevolgen hebben voor jezelf, maar ook voor anderen.

We geven wat suggesties.

1

‘Zo vrij als een vogel’

Projecteer deze uitdrukking, schrijf hem op het bord of deel hem uit. Laat de leerlingen individueel of in groepjes nadenken over wat deze uitdrukking persoonlijk voor hen betekent. Geef de leerlingen enkele post-its om hun ideeën op te noteren. Nadien neem je even de tijd om te bespreken wat er zoal is opgeschreven en laat je de post-its in de klas ophangen. Eventueel kun je al iets dieper ingaan op het thema vrijheid. Bijvoorbeeld over wat het voor de leerlingen betekent om vrij te zijn om te doen wat je wil, maar ook over vrij zijn in je manier van denken (vrijheid van meningsuiting en vrij zijn van vooroordelen).

Lees samen met de leerlingen het gedicht of projecteer het gedicht op het bord en lees het zelf voor. Laat de leerlingen even stilstaan bij de betekenis van het gedicht. Waarom zegt de jongen dat vliegen enkel voor vogels is en zegt het meisje dat het niet zo is? Wat wil de dichter hiermee zeggen? We zijn zo vrij als we maar willen zijn, zolang we geloven in onze eigen talenten en mogelijkheden. Deze bespreking kun je klassikaal of weer in dezelfde groepjes doen. Ze kunnen dan terugkoppelen naar wat ze op de post-its hebben geschreven en er eventueel nog extra ideeën aan toevoegen.

Laat de leerlingen zich inbeelden dat zij zo vrij zouden zijn als een vogel. Wat betekent dit precies voor hen? Je kunt hier weer terugkoppelen naar wat je voor het lezen hebt gedaan. De post-its die ze op het bord plakten kunnen ze weer gebruiken om hun ideeën verder uit te werken. Elke leerling gaat voor zichzelf op zoek naar wat het betekent om volledig vrij te zijn. Wat zouden ze willen doen als ze konden doen wat ze maar wilden? Laat de leerlingen eventueel eerst brainstormen aan de hand van een mindmap en laat ze ideeën uitwisselen met de anderen. De uitslag hiervan kunnen ze dan verwerken in hun gedicht.

2

Het tweede gedicht in de lesbrief is van een VO-leerling en heeft de titel Vrijheid. Hierin wordt de overgang gemaakt van vrij zijn als een vogel naar vrijheid van handelen. Interessant in dit gedicht is ook het gebruik van herhaling. Bij de behandeling kunnen vergelijkbare vragen worden gesteld al bij het eerste gedicht.

3

Dit gedicht is uit de officiële lesbrief van de Poëzieweek. Het is door de bedenkers ingeschat als geschikt voor de bovenbouw. Wellicht dat het voor enkele leerlingen wat hoog gegrepen is. Het gedicht geeft wel mooi de complexiteit van het begrip vrijheid weer, o.a. door gebruik van het woord vrij in allerlei samenstellingen. Er zijn enkele richtinggevende vragen geformuleerd.

4

Het laatste gedicht komt van het monument bij het station van Veenendaal Centrum. Dit monument met de titel 'Herinner' is geplaatst in verband met 4 en 5 mei en bevat drie panelen met een gedicht. Wellicht dat leerlingen het monument kennen.

In dit gedicht gaat het om vrijheid in relatie tot oorlog en bezetting door een vreemde mogendheid.

Er zijn geen vragen bij geformuleerd in de lesbrief. Het kan echter wel als voorbeeld dienen voor een specifieke invulling. Bovendien is het ook een mooi voorbeeld van een gedicht in de publieke ruimte.

5

We leveren een antwoordblad om het uiteindelijke gedicht op te schrijven en in te leveren. Het mag echter ook op ander papier of digitaal, zolang maar duidelijk is wie het heeft ingediend (naam, klas en school).

Commissie 'Gedichten op muren!'

Peter Baten	- Binnenstadsmanagement
Daphne Kalff	- Voorzitter
Jan van Weerden	- Adviseur

www.gedichtenopmuren.nl

Bronnen voor deze handleiding:

- Lesbrieven van Poëziepaleis: <https://www.poeziepaleis.nl/>
- Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest, Poëziecentrum en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), ter gelegenheid van Poëzieweek 2019. (Auteurs lesbrieven: Nicky de Boer, Stephanie Kennes); www.POEZIEWEEK.COM
- Website School der Poëzie: <https://www.schoolderpoezie.nl>